

Рэцэпцыя біблейскай гісторыі ў “Дванаццаці біблейскіх баладах” Рыгора Барадуліна

А. І. Чапляева
БДПУ (Мінск)

Навуk. кіраўн. – М. С. Рак, выкладчык кафедры беларускай і замежнай літаратуры

Анатацыя. На матэрыяле “Дванаццаці біблейскіх балад” Р. Барадуліна разглядаецца адметнасць мастацкага ўвасаблення пісьменнікам ключавых момантаў Старога і Новага Запаветаў.

Ключавыя словы: рэлігійныя матывы і сюжэты; біблейская гісторыя; Стары і Новы Запаветы.

Рыгор Барадулін займае пачэснае месца сярод аўтараў, творчасць якіх поўніцца рэлігійна-хрысціянскімі матывамі. Творы паэга адметныя сваім сімвалізмам, што выявілася не толькі ў выбары тэм, сюжэтаў, вобразаў для іх, а і ў назвах саміх зборнікаў, якія пераважна складаюцца з падобных вершаў. Так, назва кнігі “Ксты” мае шматзначнае тлумачэнне: “гэта і хрост (хрышчэнне), і крыжы, і пальцы, якія складваюцца, каб перажытацца” [3, с. 9]. А назва зборніка “Anima” перакладаецца з латыні як “душа”, ксёндз Уладыслаў Завальнюк, які напісаў да кнігі прадмову, адзначае, што “ўсё з душой – жывое, без душы – мёртвае. Душа вечная, яна ўдыхнута ў чалавека дарцам жыцця” [2, с. 5]. Менавіта ў двух названых зборніках і змешчаны цыкл балад, у якіх аўтар спрабуе ўпісаць ключавыя моманты біблейскай гісторыі ў кантэкст сусветнай, паказаць іх актуальнасць і значнасць для сучаснага чытача.

Сімвалічнай з’яўляецца і колькасць біблейскіх балад – дванаццаць, як дванаццаць апосталаў, дванаццаць пладоў на дрэве жыцця, дванаццаць каленаў Ізраілевых, дванаццаць месяцаў. Можна сцвярджаць, што гэта сакральная лічба абазначае таксама цыкл чалавечага жыцця.

Першы верш цыкла “Ной” – пра праведніка, выратаванага Богам ад Сусветнага патапу, прадаўжальніка чалавечага роду, ад сыноў якога “пайшло” чалавецтва (мы ж, славяне, нашчадкі Яфета):

*І Ной быў падпаскам
У Бога самога,
Ці першым царом у дзяржаве жыцця,
Дзе крыўдзіць ніхто
Не жадаў анікога,
І гад быў рахманы, як тое дзіця [1, с. 376].*

Другая балада “Кайнасць” звязана з біблейскім сюжэтам аб чалавечай зайздрасці і братазабойстве. Каін быў старэйшым сынам Адама і Евы, займаўся земляробствам, а яго брат “авечак пас”. Браты здзяйснялі абрад ахвярапрынашэння Богу, які добразычліва прыняў толькі ахвяру Авеля, за што Каін і забівае роднага брата:

*Цёплым полем браты ішлі,
І ляжаў там заклёты камень.
Каін камень падняў з зямлі,
І забіў свайго брата Каін [1, с. 378].*

Цікавай і арыгінальнай з’яўляецца назва балады – сімвал вышэйшай ступені зайздрасці.

Біблейскі сюжэт пра выгнанне Адама і Евы з Райскага саду, калі, парушыўшы забарону Госпада, яны з’елі яблык з Дрэва пазнання, пакладзены ў аснову балады “Спакуса”. Пра ваджэнне Маісеем габрэяў па пустыні распавядае наступная балада цыкла – “Сорак год”, у якой адлюстравана адна з частак Зыходу – Падарожжа па пустыні. Ізраільцыяне накіраваліся ў Ханаан (зямля, абяцаную ім Богам) праз пустыню Фаран. Дасягнуўшы межаў Ханаана, яны накіравалі туды дванаццаць разведчыкаў. Дзесяць з іх, вярнуўшыся, выказалі сумненне ў магчымасці захопу Ханаана. Народ не паверыў абяцанню Бога і пачаў наракаць. За гэта Бог і асудзіў габрэяў сорак гадоў блукаць у пустыні.

Сюжэт пра нараджэнне Хрыста і з’яўленне Бэтлеемскай зоркі адлюстраваны ў баладзе “Паломніца”. “Зорка” параўноўваецца з паломніцай, якая, падарожнічаючы па небе, прыяла вешчуноў да месца, дзе знаходзіўся Езус з маці яго, Марыяй:

*Яна ў Бэтлеем каралёў прыяла.
І ў яслях Дзіцятка ляжала.
Хвала суцішала дыханне вала.
Спакора каня падкавала [1, с. 383].*

Наступныя балады цыкла ўжо распавядаюць пра час пасля нараджэння Хрыста. Сюжэт “Выратаванне” з’яўляецца адаптацыяй біблейскага эпізоду “Хрыстос на вячэры ў фарысея Сымона”. Марыя Магдаліна, даведаўшыся аб прыбыцці Езуса, прыйшла вымольваць свае грахі, абліваючы слязамі, абціраючы валасамі і цалуючы ногі Збавіцеля. Менавіта за любоў да бліжняга і адрачэнне ад грахоў чалавеку даецца выратаванне і ачышчэнне, так прамаўляе вуснамі Хрыста Р. Барадулін:

*Хто многа любіў – даруецца многа,
Хто мала любіў – даруецца мала [1, с. 385].*

Балада “Тайная вячэра” распавядае пра апошнюю трапезу Езуса Хрыста з дванаццацю бліжэйшымі вучнямі, падчас якой Ён прадказаў здраду Юды, а таксама будучы лёс хрысціянскай царквы і ўсяго свету:

*Хто прадасць Яго,
Ведаў Хрыстос,
Ведаў, і за якую плату.
Ведаў, што нецярпелася кату,
Што спяшаўся здзейсніцца лёс [1, с. 386].*

За здрадай ішоў суд, а за ім – пакаранне смерцю Хрыста, пра гэта – наступная балада цыкла “Наканаванне”:

*І рукі ўмыў Пілат,
Калі не змог
Адмыць віну
За свой прысуд крываваы.
Відаць, натое клапаціўся Бог,
Каб не звяліся на зямлі варавы [1, с. 387].*

Заўважым, што паслядоўнасць балад вольнага яны счэплены толькі тым, што ўсе адлюстроўваюць пэўны эпизод з Бібліі. Так, пасля “Наканавання” ідзе балада “Зрачэнец”, якая распавядае пра адрачэнне апостала Пятра, прадказанае яшчэ падчас Тайнай Вячэры Езусам Хрыстом:

*Свет змаладзель не хацеў старэць.
Губляў з ахапкі сецер сюсю шчодро.
Хацеў спазнацца неспазнаным Пётра.
Цяпельца тлелася сябе сагрэць [1, с. 388].*

Балада “Просьба” зноў звязана з сюжэтам пра ўкрыжаванне Езуса Хрыста:

*На ўсіх хапала сляных цвікоў
Гле хапіла відушчага жалю.
Анопlech Хрыста
З абодвух бакоў
Двух разбойнікаў укрыжавалі [1, с. 390].*

Імёны разбойнікаў, якія блюзнерылі і абражалі Госпада, у творы не згадваюцца. Толькі адзін з іх, убачыўшы, як Езус даруе Сваім забойцам грахі, зразумеў, што перад ім не звычайны чалавек, паверыў у сваё выратаванне і вымавіў малітву, якая змяніла ўвесь яго лёс:

*– Як прыйдзеш да Гаспадарства Свайго,
Успомні мяне, Спадару [1, с. 390].*

Уваскрасенне Езуса Хрыста – найбольш вядомы, з апісаных у кнігах Новага Запавету, сюжэт. Ён адлюстраваны ў баладзе “Перамога”, якая заканчваецца ўзнёслымі словамі анёла:

– Уваскрос Хрыстос!

Ідзеце й вучням

Гэта ўсё скажыце.

І паспяшалася світанне ў свеце.

І небу ўсміхнуўся лёс [1, с. 392].

Завяршаецца цыкл балад творам “Язэп” пра старазапаветнага персанажа з Пяцікніжжа, які меў дар прароцтва. Адноўчы яму прыснілася, як снапы братоў уклечылі перад ім. З гэтага моманту ўсе браты за выключэннем старэйшага Рувіма ўзненавідзелі “Язэпа-сненніка” і вырашылі яго забіць. Пасля цяжкіх выпрабаванняў, якія выпалі на долю біблейскага героя і яго вяртання дадому ўжо знатным чалавекам, адбываецца прымірэнне, нават не прымірэнне, а хутчэй зноў дараванне грахоў. Дыдактычны пафас балады заключаецца ў тым, што ніякія выпрабаванні не змогуць збіць са шляху абраннікаў Бога.

Такім чынам, Р. Барадулін у цыкле звяртаецца да ўзнаўлення ў паэтычнай форме самых ключавых момантаў Старога і Новага Запаветаў, якія маюць выразную дыдактычна-павучальную аснову, адвольна мінне “парадак і ход” біблейскіх падзей, у форме жанру балады з напружаным дынамічным сюжэтам разважае над вечнымі праблемамі і тэмамі (веры і здрады, любові і даравання, духоўнай трываласці і інш.).

Літаратура

1. Барадулін, Р. *Anima* / Р. Барадулін. – Мінск : Рым.-Катал. парафія св. Сымона і св. Алены, 2011. – 452 с.
2. Завальнюк, У. Дрэва Беларушчыны святое / У. Завальнюк, А. Сакалоўская // *Anima* / Р. Барадулін. – Мінск, 2011. – С. 5–9.
3. Завальнюк, У. “Каб рунела душа” / У. Завальнюк // *Ксты* / Р. Барадулін. – Мінск, 2005. – С. 7–11.